К. І. Щуровська
здобувачка ІІІ курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Т. Я. Продан
канд. екон. наук, доц., доц. кафедри обліку та фінансів
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

ВЕКСЕЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасний розвиток банківської системи супроводжується пошуком ефективних інструментів фінансування та розрахунків між суб'єктами господарювання. Серед таких інструментів вагоме місце займають вексельні операції, які створюють оформлення боргових зобов'язань, надання відстрочки платежу та підвищення надійності фінансових відносин. Використання векселів дозволяє розширювати можливості кредитування підприємств, зокрема представників малого та середнього бізнесу та надає змогу банкам ефективніше управляти ліквідністю та кредитними ризиками. Юридична визначеність векселя підвищує рівень захисту прав учасників фінансових

операцій і спрощує процедуру підтвердження вимог у разі виникнення особливих ситуацій. Наприклад, під час судового врегулювання спорів щодо погашення заборгованості. Збереження практичного значення векселів в умовах розвитку сучасних фінансових інструментів обумовлює необхідність дослідження особливостей здійснення вексельних операцій банками, їх переваг, недоліків та перспектив подальшого розвитку [1].

Вексель є цінним папером, що має чітко визначену юридичну основу. В Україні його регулює Цивільний кодекс України, Закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» та Закон «Про обіг векселів в Україні», де зазначається, що вексель – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [2]. Відповідно, практична реалізація вексельних відносин у банківській діяльності здійснюється через широкий спектр операцій. Однією з найпоширеніших є дисконтування векселів, за якого банк викуповує вексель у його власника за ціною, нижчою від номінальної вартості, отримуючи дохід після погашення документа. До основних операцій належить також авалювання векселів, що передбачає надання банком гарантії платежу та підвищує рівень надійності такого фінансового інструменту. Інкасація векселів полягає у стягненні банком коштів із платника у встановлений строк та їх подальшому перерахуванні власнику документа. Доміциляція, своєю чергою, визначає банк як місце здійснення платежу за векселем. Банки можуть здійснювати зберігання векселів, приймати їх як забезпечення за кредитами та використовувати для підтримання власної ліквідності. Поширення електронного документообігу стимулює впровадження електронних векселів, що підвищує оперативність та ефективність проведення відповідних операцій. Завдяки можливості передачі векселів іншим особам забезпечується додаткова гнучкість фінансових потоків між учасниками ринку. Водночас ефективність вексельних операцій значною мірою залежить від дотримання строків платежів, правильності оформлення реквізитів та належного юридичного супроводу. Поєднання векселів з іншими фінансовими інструментами, зокрема факторингом і лізингом, розширює можливості їх використання у сучасній банківській практиці [3].

У сучасному банківському середовищі вексель застосовується як альтернатива класичному кредитуванню. Банки надають фінансування під заставу векселя або здійснюють його дисконтування, що забезпечує швидке отримання коштів клієнтом. Додатково використовуються авалювання та страхування векселів, які підвищують їхню надійність і знижують ризики неплатежу. Окремі банки впроваджують вексельні кредитні лінії, які дають змогу клієнтам гнучко використовувати залучені кошти залежно від потреб. Такий формат кредитування полегшує управління грошовими потоками, особливо в умовах сезонних коливань доходів. Паралельно банки оцінюють кредитоспроможність клієнтів і якість векселів для мінімізації ризиків. У фінтех-середовищі поширюється можливість онлайн-відстеження стану векселя та оперативного підтвердження платежів. Вексельні інструменти також використовуються у міжкорпоративних розрахунках, зменшуючи залежність підприємств від банківських кредитів [4]. Поширеність таких операцій підтверджується статистичними даними банківського сектору. Так, за даними Національного банку України за 2025 рік, банки з приватним капіталом обліковували 2832 векселі на загальну суму 13162 млн грн, банки іноземних банківських груп – 1172 векселі на суму 7301 млн грн, а банки з державною часткою – 630 векселів на суму 2424 млн грн. Наведені показники свідчать про суттєве зростання обсягів вексельних операцій та підтверджують збереження практичного значення векселів як інструменту фінансування, розрахунків і управління ліквідністю в банківській системі [5].

Отже, вексельні операції банків поєднують традиційну юридичну надійність з можливістю сучасного кредитування та розрахунків, а також забезпечують підприємствам гнучкість у плануванні грошових потоків і альтернативу класичним кредитам. Основними перевагами є швидкість оформлення, юридичний захист та можливість передачі векселя третім особам, але водночас, при виборі інструменту, варто враховувати ризики, пов'язані з неплатежами, шахрайством, ліквідністю та юридичними нюансами.

Список використаної літератури

1. Кобин К. В. Деякі проблеми сучасного регулювання вексельного обігу в Україні на підставі зарубіжного досвіду про Міжнародний вексельний обіг. DSpace УжНУ. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/

bitstreams/876a4189-d42d-4ff2-b9e8-faf76a01f6eb/download (дата звернення: 06.06.2026).
2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV зі змінами. 2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/ed20140101/find?text=%C2%E5%EA%F1%E5%EB%FC#Text
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : Постанова НБУ від 16.12.2002 № 508 зі змінами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text (дата звернення: 06.06.2026).
4. Єрмошенко М. М. Вексель як інструмент регулювання банківської діяльності. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. Суми. УАБС НБУ, 2006. Вип. 16. С. 3–6. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/453e416a-c526-40ed-ab49-9c8a62da57e8/content (дата звернення: 06.06.2026).
5. Операції банків з векселями (2025 рік). Департамент платіжних систем та інноваційного розвитку. *Національний банк України*. Київ, 2026. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Operatsiyi_z_vekselyamy_2025_pr_2026-04-09.pdf?v=16 (дата звернення: 07.06.2026).